

**Wyrok z dnia 27 lutego 1997 r.
I PKN 17/97**

1. Wybrane przez pracownika na podstawie art. 45 § 1 KP roszczenie o przywrócenie do pracy może być uznane za sprzeczne z społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 KP) i w jego miejsce sąd pracy może zasądzić odszkodowanie na podstawie art. 477¹ § 2 KPC.

2. Utworzenie związku zawodowego w celu uzyskania szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy przez pracowników, którzy wskutek restrukturyzacji pracodawcy otrzymali wypowiedzenie umów o pracę jest nadużyciem wolności związkowej i prowadzi do oceny, że roszczenie pracownika żądającego przywrócenia do pracy, który w ten sposób uzyskał szczególną ochronę z art. 32 ustawy o związkach zawodowych, jako sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa nie podlega ochronie.

Przewodniczący SSN: Andrzej Kijowski, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Maria Mańkowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 1997 r. sprawy z powództwa Lucjana F. przeciwko [...] Zakładom Rafineryjnym w J. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie z dnia 20 września 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację

U z a s a d n i e n i e

Powód Lucjan F. wniósł o uznanie wypowiedzenia mu umowy o pracę za bezskuteczne.

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 1995 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jaśle oddalił powództwo. Sąd Rejonowy ustalił, że powodowi, zatrudnionemu na 1/2 etatu na stanowisku doradcy do spraw ekonomicznych pozwanych [...] Zakładów Rafineryjnych w J., wręczono w dniu 27 września 1994 r. wypowiedzenie umowy o pracę. Wypowiedzenie to było związane z uchwałą Rady Pracowniczej w przedmiocie rozwiązania umów o pracę z pracownikami, którzy uzyskali prawo do emerytury. Z dniem 1 stycznia 1995 r. zlikwidowano stanowisko pracy powoda. W dniu 5 grudnia 1994 r. do rejestru związków zawodowych został wpisany Związek Zawodowy "G." w [...] Zakładach Rafineryjnych w J. Powód był członkiem komitetu założycielskiego, a następnie członkiem zarządu tego związku zawodowego. Zamiar rozwiązania z powodem umowy o pracę nie był konsultowany ze Związkiem Zawodowym "G.", jak również zarząd tego Związku nie udzielił zgody na rozwiązanie umowy o pracę z powodem. Zdaniem Sądu Rejonowego ochrona przysługująca na podstawie art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych "nie sięga tak daleko, aby zakład pracy musiał uzyskiwać zgodę na rozwiązanie umowy o pracę, które ma nastą-

pić w wyniku wcześniej doręczonego wypowiedzenia".

Wyrok ten został w tej części uchylony przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie, który wyrokiem z dnia 22 sierpnia 1995 r. [...] przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Wojewódzki stwierdził, że powód podlegał szczególnej ochronie wynikającej z art. 32 ustawy o związkach zawodowych, gdyż obowiązek uzyskania zgody zarządu zakładowego związku zawodowego dotyczy zarówno dokonania wypowiedzenia, jak i rozwiązania umowy o pracę. Nie budziło natomiast wątpliwości, że w chwili upływu okresu wypowiedzenia powód był już członkiem zarządu Związku Zawodowego "G.". Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Wojewódzki polecił uwzględnić wszystkie jej okoliczności, także z punktu widzenia "społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa, o którym mowa w art. 8 KP".

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w Jaśle wyrokiem z dnia 18 czerwca 1996 r. [...] oddalił powództwo o przywrócenie do pracy i zasądził na rzecz powoda kwotę 1 995 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę. Sąd Rejonowy dodatkowo ustalił, że umowę o pracę powód zawarł już po uzyskaniu uprawnień emerytalnych. Poza tym stanowisko pracy zajmowane przez powoda zostało zlikwidowane i strona pozwana nie dysponuje innym stanowiskiem, na którym mogłaby zatrudnić powoda-emeryta "tym bardziej, że w środowisku istnieje duży nacisk bezrobotnych młodych ludzi ubiegających się o przyjęcie do pracy".

Sąd Wojewódzki w Krośnie wyrokiem z dnia 20 września 1996 r. [...] oddalił rewizję powoda. Sąd ten na podstawie dowodu z akt postępowania rejestrowego ustalił, że Związek Zawodowy "G." został utworzony już po wręczeniu powodowi wypowiedzenia umowy o pracę. Związek ten został utworzony, a jego organy powołane w celu zwiększenia uprawnień członków oraz ich ochrony. Zdaniem Sądu każde roszczenie, w tym roszczenie o przywrócenie do pracy, podlega ocenie z punktu widzenia zgodności z zasadami współzycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 8 KP). Sąd uznał, że jest nadużyciem prawa powołanie związku zawodowego i "jego gremiów kierowniczych" w celu korzystania z ochrony przewidzianej przepisami ustawy o związkach zawodowych.

Od tego wyroku kasację złożył powód, który w uzasadnieniu zarzucił naruszenie przepisów art. 45 § 3 KP oraz art. 32 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 8 KP. Zdaniem powoda przepis art. 45 § 3 KP wyłącza możliwość zasądzenia przez sąd odszkodowania w miejsce przywrócenia do pracy w przypadku pracownika szczególnie chronionego. Jego zdaniem nie można uznać zaistnienia nadużycia prawa przez związek zawodowy lub pracownika, jeżeli w ogóle nie została wdrożona procedura przewidziana w art. 32 ustawy o związkach zawodowych. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku, względnie jego zmianę i przywrócenie do pracy.

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, nie była jednak w tym postępowaniu zastępowana przez radcę prawnego lub adwokata.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie, zgodnie z przepisem art. 6 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 100), mają zastosowanie dotychczasowe przepisy, obowiązujące przed zmianą Kodeksu. Według

art. 45 § 1 KP pracownikowi, z którym w sposób nieuzasadniony lub naruszający przepisy rozwiązano umowę o pracę za wypowiedzeniem, przysługują roszczenia o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne (przywrócenie do pracy) lub o odszkodowanie. Przepis ten daje więc pracownikowi prawo wyboru roszczeń, których będzie dochodził, chociaż sąd pracy mógł w przypadkach określonych w art. 45 § 2 KP nie uwzględnić żądania pracownika uznania wypowiedzenia za bezskuteczne lub przywrócenia do pracy i orzec o odszkodowaniu. Przepis ten nie miał jednak zastosowania względem pracowników podlegających szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy (art. 45 § 3 KP). Gdyby więc Sądy na podstawie art. 45 § 2 KP zasądziły na rzecz powoda odszkodowanie w miejsce żadanego przywrócenia do pracy, to istotnie doszłoby do naruszenia tego przepisu prawa materialnego, mającego też swój procesowy wymiar. Jednakże konstrukcja prawna zastosowana przez Sądy była inna. Otóż uznały one roszczenie powoda o przywrócenie do pracy za sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (art. 8 KP), a następnie w miejsce żadanego roszczenia zasądziły inne z przysługujących powodowi alternatywnie roszczeń (art. 45 § 1 KP), stosując przepis art. 477¹ § 2 KPC. Jest to konstrukcja prawidłowa, dopuszczająca tego rodzaju rozstrzygnięcie. Sąd Najwyższy stosował ją wielokrotnie do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (por. uchwała z dnia 30 marca 1994 r., I PZP 40/93, OSNCP 1994 z. 12 poz. 230, OSP 1995 z. 4 poz. 81 z aprobującą glosą U. Jackowiak; wyrok z dnia 18 stycznia 1996 r., I PRN 103/95, OSNAPiUS 1996 nr 15 poz. 210 czy wyrok z dnia 12 marca 1996 r., I PRN 5/96, OSNAPiUS 1996 nr 19 poz. 288). Może być ona stosowana także do rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę z zachowaniem okresu wypowiedzenia.

Problem występujący w sprawie sprowadza się do oceny zasadności uznania roszczenia powoda o przywrócenie do pracy za sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa (art. 8 KP). Okoliczności powołane w tym zakresie przez Sąd Rejonowy (posiadanie przez powoda uprawnień emerytalnych i likwidacja jego stanowiska) mogły być uznane za niewystarczające. Jednakże Sąd Wojewódzki uzupełnił ustalenia faktyczne i powołał w tym przedmiocie dalsze fakty, uzasadniające wspomniane stanowisko. Polegają one zwłaszcza na stwierdzeniu, że powód uzyskał szczególną ochronę przed rozwiązaniem umowy o pracę już po wręczeniu mu wypowiedzenia umowy o pracę, a samo utworzenie związku zawodowego miało na celu stworzenie między innymi tej ochrony. Poglądy Sądu Wojewódzkiego w tym przedmiocie należy podzielić i stwierdzić, że jeżeli pracownicy, którzy wskutek restrukturyzacji przedsiębiorstwa swego pracodawcy otrzymali wypowiedzenia umów o pracę utworzą związek zawodowy w celu uzyskania szczególnej ochrony trwałości stosunku pracy, to jest to nadużycie wolności związkowej gwarantowanej ustawą z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.). Sytuacja taka prowadzi w sferze indywidualnego stosunku pracy do oceny, że roszczenie o przywrócenie do pracy pracownika, który w ten sposób uzyskał szczególną ochronę z art. 32 tej ustawy, jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa i nie podlega ochronie (art. 8 KP).

Wobec powyższego należało uznać, że kasacja powoda nie miała uzasadnionych podstaw i podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====